

Přístup ke spravedlnosti

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

® **Přístup ke spravedlnosti** - Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

© Autorská práva International Commission of Jurists, září 2021

International Commission of Jurists (ICJ) povoluje bezplatnou reprodukci částí svých publikací za předpokladu, že jsou jako zdroj náležitě citovány, a kopie publikace, která obsahuje citované části, je zaslána do sídla ICJ na následující adresu:

International Commission of Jurists
Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1, Switzerland
t: +41 22 979 38 00
www.icj.org

Tento projekt je financován z programu Evropské unie pro spravedlnost (2014–2020). Obsah této publikace představuje pouze názory autorské organizace a je její výhradní odpovědností. Evropská komise nenesе žádnou odpovědnost za případné zneužití.

Přístup ke spravedlnosti

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

International Commission of Jurists (ICJ)
Greek Council for Refugees (GCR)
Forum for Human Rights (FORUM)
Immigrant Council of Ireland (ICI)
Scuola Superiore di Studi Universitari
e di Perfezionamento Sant'Anna (SSSA)

Září 2021

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

Projekt FAIR PLUS - září 2021

Tento nultý vzdělávací modul je úvodním materiálem k sérii pěti vzdělávacích modulů, které se týkají ochrany práv migrantů a uprchlíků, a nabízí krátký úvod do tematiky přístupu migrantů ke spravedlnosti.

Další vzdělávací materiály obsahují následovná témata:

- I. Spravedlivé azylové řízení a účinné prostředky nápravy
- II. Přístup ke spravedlnosti pro migranty v zajištění
- III. Přístup ke spravedlnosti z hlediska hospodářských, sociálních a kulturních práv
- IV. Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život
- V. Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti

1. Úvod: Přístup migrantů a uprchlíků ke spravedlnosti

Migranti² jsou nositeli práv. Mají právo na spravedlivá řízení, mohou svá práva uplatňovat a domáhat se nápravy, pokud došlo k porušení jejich práv podle vnitrostátních a mezinárodních právních předpisů. Protože k porušování práv migrantů dochází často, je důležité, aby právní zástupci i soudci znali platné právní předpisy a řízení, které se týkají migrantů, s cílem zajistit dodržování jejich práv.

Podle mezinárodního práva mají migranti nárok na celou řadu práv a záruk. Ve skutečnosti jsou však tyto práva iluzorní, pokud neexistuje mechanismus, který by vyžadoval jejich uplatňování.

Migranti a jejich děti naráží na řadu překážek v přístupu ke spravedlnosti, od toho, že o svých právech nevědí, až po skutečnost, že nevědí, kde a jak hledat radu a pomoc. Soudní systém může být odstrašující a migrantům často chybí finanční prostředky k přístupu ke spravedlnosti.

Nezbytným předpokladem je proto vnitrostátní právní systém, který v případě porušení lidských práv dokáže zajistit účinný přístup ke spravedlnosti a opravným prostředkům. Celý aparát právních norem, právní zástupci, soudci, státní zástupci, právníci a aktivisté musí efektivně fungovat s cílem migrantům zajistit právní prostředky nápravy v případě porušení jejich lidských práv.

V těchto školicích materiálech naleznete nejdůležitější mezinárodní právní normy, a právní normy EU týkající se práv migrantů, které se vztahují na členské státy EU. Normy uvedené v těchto materiálech mají různou právní sílu. Některá jsou ustanovení mezinárodních smluv, které jsou právně závazná pro státy, které jsou smluvními stranami dané smlouvy. V dalších případech se jedná o ustanovení jiných než smluvních nástrojů. Třebaže nesmluvní nástroje nejsou samy o sobě závazné, představují konsenzus mezinárodního společenství ohledně standardů, které by státy měly dodržovat.

¹ Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti byly vytvořeny v rámci projektu FAIR PLUS - Posílení povědomí o právech migrujících osob.

² Z důvodu zkracování obsahuje následovný text pojem "migrant". Nicméně, ochrana se rovněž vztahuje i na uprchlíky, což je kategorie osob, na které se vztahuje dodatečný ochranný režim podle uprchlického práva.

Mezinárodní právo

Zpráva Zvláštního zpravodaje pro lidská práva migrantů, A/73/178/Rev.1 (2018)

7. Účinný přístup ke spravedlnosti znamená, že každý má bez jakékoli diskriminace právo na přístup k systému pro řešení konfliktů a obnově práv. Přístup ke spravedlnosti má dvojí roli: jde o základní právo vlastní každé osobě a zároveň se jedná o zásadu stanovující povinnosti států, jejichž úkolem je především zajistit, aby se kdokoli mohl obrátit na soudy a domáhat se ochrany svých práv. Státy mají podle mezinárodního práva lidských práv povinnost zaručit lidská práva všech osob v jejich jurisdikci, bez ohledu na jejich státní příslušnost nebo migrační postavení, včetně práva na přístup ke spravedlnosti a na spravedlivý proces. (...)
71. Podle mezinárodního práva mají státy povinnost chránit migranty ve všech fázích migračního procesu a zajistit jim přístup ke spravedlnosti, aby se mohli domoci nápravy za jakékoliv diskriminační zacházení nebo porušení lidských práv, které zažijí. V rámci zajištění spravedlivého procesu zahrnuje účinný přístup ke spravedlnosti právo na právní pomoc a právní zastoupení, právo na informace a tlumočnicka, právo na konzulární pomoc a přístup k prostředkům nápravy a zadostiučinění. Kromě je nezbytné zavést ochranu ve formě tzv. „požární zdi“, díky které mohou migranti uplatnit svá lidská práva, aniž by se museli obávat, že budou nahlášeni imigračním úřadům.
72. V praxi se však migranti potýkají s celou řadou překážek, které omezují nebo brání jejich účinnému přístupu ke spravedlnosti. Důvod z velké části spočívá v tom, že zákony, politiky a postupy v oblasti migrace se zaměřují na bezpečnost, odrazování a kriminalizaci neregulérní migrace, což má negativní dopad na lidská práva migrantů. Znepokojující trend zajišťování migrantů jako nástroje kontroly hranic je jasným příkladem postupu, který brání jejich účinnému přístupu ke spravedlnosti.

Prohlášení ze schůze Valného shromáždění OSN na vysoké úrovni o právním státu na vnitrostátní a mezinárodní úrovni, Rezoluce Valného shromáždění OSN 67/1, dokument OSN č. na A/RES/67/1 (24. září 2012)

14. Zdůrazňujeme právo na rovný přístup ke spravedlnosti pro všechny, včetně členů zranitelných skupin, a význam zvyšování povědomí o zákonných právech, a v tomto ohledu se zavazujeme učinit všechna nezbytná opatření k zajištění spravedlivých, transparentních, účinných a nediskriminačních, a odpovědných služeb, které podporují přístup ke spravedlnosti pro všechny, včetně právní pomoci. (...)
17. Uznáváme význam právního státu pro ochranu práv dítěte, včetně právní ochrany před diskriminací, násilím, zneužíváním a vykořisťováním, a zajištění nejlepších zájmů dítěte ve všech činnostech a znovu se zavazujeme k úplné realizaci práv dítěte.

Globální dohoda OSN pro bezpečnou, řádnou a regulérní migraci (2018)

14. (d) Právní stát a spravedlivý proces. Globální dohoda uznává, že dodržování zásad právního státu, spravedlivého procesu a přístupu ke spravedlnosti jsou základem všech aspektů řízení migrace. To znamená, že stát, veřejné a soukromé instituce a subjekty, jakož i samotné osoby, se zodpovídají zákonům, které jsou veřejně vyhlášeny, spravedlivě vymáhány a rozhoduje o nich nezávislý soud, a jsou v souladu s mezinárodním právem; (...)
19. (d) Poskytovat nově příchozím migrantům cílené, přístupné a komplexní informace, citlivé vůči otázkám pohlaví a dětem, a právní pomoc týkající se jejich práv a povinností, včetně dodržování vnitrostátních a místních právních předpisů, získání pracovních povolení a povolení k pobytu, změny stavu, registrace u úřadů, přístupu ke spravedlnosti při podávání stížností na porušování práv a přístupu k základním službám; (...)
23. (g) Zajistit, aby měli migranti přístup k veřejné nebo dostupné nezávislé právní pomoci a zastoupení v soudních řízeních, která se jich týkají, a to i během jakéhokoli souvisejícího soudního nebo správního jednání, s cílem zabezpečit, že všichni migranti budou všude uznáni jako osoby před zákonem, a zajistit nestranný a nediskriminační výkon spravedlnosti; (...)
29. (d) Zajistit přístup ke spravedlnosti všem migrantům v tranzitních a cílových zemích, u kterých došlo nebo může dojít k zajištění, včetně usnadnění přístupu k bezplatnému nebo dostupnému právnímu poradenství a pomoci ze strany kvalifikovaného a nezávislého právníka, jakož i přístupu k informacím a právu na pravidelný přezkum rozhodnutí o zajištění; (...)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany

Článek 20 odst. 3

(...) Při uplatňování tohoto odstavce členské státy zajistí, aby právní pomoc a zastoupení nebyly svévolně omezovány a aby nebyl omezen účinný přístup žadatele ke spravedlnosti.

Meziamerický soud pro lidská práva, Poradní stanovisko k právnímu postavení a právům migrantů bez dokladů, 17. září 2003

109. Obecná povinnost dodržovat a zajistit výkon práv má povahu erga omnes. Státy mají povinnost jednat ve prospěch osob, které spadají pod jejich jurisdikci bez ohledu na migrační status chráněných osob. Tato povinnost zahrnuje všechna práva obsažená v Americké úmluvě a Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, včetně práva na soudní záruky. Tímto způsobem je zajištěno právo na přístup ke spravedlnosti pro všechny osoby, které je vnímáno jako právo na účinnou soudní ochranu.

Zpráva Vysokého komisaře OSN pro lidská práva o přístupu ke spravedlnosti pro děti, dokument OSN č. A/HRC/25/35, (16. prosince 2013))

8. Normy a standardy v oblasti lidských práv, které jsou významné z hlediska zajištění přístupu dětí ke spravedlnosti, jsou stanoveny v řadě právně závazných a nezávazných mezinárodních a regionálních lidskoprávních nástrojů. (...) Základními prvky přístupu dětí ke spravedlnosti jsou zejména právo na příslušné informace, účinnou nápravu, spravedlivý proces, právo být vyslechnut, jakož i právo požívat těchto práv bez diskriminace. Kromě toho odpovědnost smluvních stran za uplatňování práv všech dětí vyžaduje strukturální a proaktivní zásahy, které umožní přístup ke spravedlnosti.

Commission Members

September 2021 (for an updated list, please visit www.icj.org/commission)

President:

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-Presidents:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Executive Committee:

Justice Sir Nicolas Bratza, UK

Dame Silvia Cartwright, New Zealand

(Chair) Ms Roberta Clarke, Barbados-Canada

Mr. Shawan Jabarin, Palestine

Ms Hina Jilani, Pakistan

Justice Sanji Monageng, Botswana

Mr Belisário dos Santos Júnior, Brazil

Other Commission Members:

Professor Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea

Justice Chinara Aidarbekova, Kyrgyzstan

Justice Adolfo Azcuna, Philippines

Ms Hadeel Abdel Aziz, Jordan

Mr Reed Brody, United States

Justice Azhar Cachalia, South Africa

Prof. Miguel Carbonell, Mexico

Justice Moses Chingengo, Zimbabwe

Prof. Sarah Cleveland, United States

Justice Martine Comte, France

Mr Marzen Darwish, Syria

Mr Gamal Eid, Egypt

Mr Roberto Garretón, Chile

Ms Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Prof. Michelo Hansungule, Zambia

Ms Gulnora Ishankanova, Uzbekistan

Ms Imrana Jalal, Fiji

Justice Kalthoum Kennou, Tunisia

Ms Jamesina Essie L. King, Sierra Leone

Prof. César Landa, Peru

Justice Ketil Lund, Norway

Justice Qinisile Mabuza, Swaziland

Justice José Antonio Martín Pallín, Spain

Prof. Juan Méndez, Argentina

Justice Charles Mkandawire, Malawi

Justice Yvonne Mokgoro, South Africa

Justice Tamara Morschakova, Russia

Justice Willy Mutunga, Kenya

Justice Egbert Myjer, Netherlands

Justice John Lawrence O'Meally, Australia

Ms Mikiko Otani, Japan

Justice Fatsah Ouguergouz, Algeria

Dr Jarna Petman, Finland

Prof. Mónica Pinto, Argentina

Prof. Victor Rodriguez Rescia, Costa Rica

Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile

Prof. Marco Sassoli, Italy-Switzerland

Mr Michael Sfard, Israel

Justice Ajit Prakash Shah, India

Justice Kalyan Shrestha, Nepal

Ms Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Justice Marwan Tashani, Libya

Mr Wilder Tayler, Uruguay

Justice Philippe Texier, France

Justice Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Uganda

Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia

International
Commission
of Jurists

Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1
Switzerland

t + 41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org